

De elfenburcht

Colofon

ISBN: 978 94 6365 173 8

1e druk 2019

© 2019, Gerrit Jan Zwier

Vormgeving binnenwerk en omslag: Evelien Veenstra

Foto omslag: Gerrit Jan Zwier

Foto auteur: Dolph Kessler

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op wat voor wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de auteur en de uitgeverij.

This book may not be reproduced by print, photoprint, microfilm or any other means, without written permission from the author and the publisher.

**DE
ELFENBURCHT**

GERRIT JAN ZWIER

Ter nagedachtenis aan mijn karaktervolle zus Trudy
en aan Örn Thorleifsson, boer in Húsey.

‘Ik weet niet wat deze mensen naar IJsland drijft, wat hen in spanning brengt, nu zij straks het land onder het dek der nevels vinden zullen. Maar het is bij allen iets meer dan gewone nieuwsgierigheid: iets van den zoeker, iets van Peer Gynt, van Faust.’

Dr. A.G. van Hamel - *IJsland Oud en Nieuw* (1933)

‘Nu moeten wij wederom door buik en anus ademen en daarbij het Sanskrietse woord voor God, zijnde “OHM”, uitbrengen. Een wonderlijk gezoem, dat steeds luider aanzwelt en soms wordt overgenomen door een overvliegende straaljager, komt uit onze lijven.

Drs. Jan Lievense & Johanna van de Wetering de Rooij - *Je rijpt je rot* (1975)

Inhoud

IJsland - Ijskoningin	11
Italië - Reuzenbaby	32
Italië - Chirurg	50
IJsland - Spookhuis	53
Italië-Ravioli	72
IJsland -Elfenburcht	77
Italië-Tropische bloem	106
IJsland -Beschermeif	112
Italië-Operatie	154
IJsland -Waterval	158
Italië-Zielsrust	173
IJsland -Slagschaduw	177
Italië- Ambulance	186
IJsland-Grettir Methusalemson	190
Italië - Pierlala	206
Naspel	213
Verantwoording	215

IJsland

Ijskoningin

1

Meestal hangen de deelnemers aan een groepsreis op Schiphol nog als los zand aan elkaar. Pas als hun reisleader arriveert wordt er een eerste zijdedraad tussen hen gesponnen. Zo ging het tenminste bij de eerste twee wandelreizen waarvoor ik was ingehuurd, alweer een paar jaar geleden. Destijds had het een wandelclub een goed idee geleden om met mij, als auteur van het reisboek *Mijn IJsland*, reclame te maken. Na enige aandrang van mijn uitgever, die vond dat een schrijver zich in de huidige tijd als ondernemer moest opstellen, ruilde ik de pen in voor de microfoon in een vakantiebus.

Op deze najaarsreis zat de vork iets anders in de steel. De vijf deelnemers waren afkomstig uit Friese leesclubs die zich het afgelopen jaar in IJslandse literatuur hadden verdiept. Nu ja, literatuur... het ging in de eerste plaats om het werk van een thrillerauteur, Grettir Methusalemson, wiens boeken ook in het Nederlands vertaald waren. De reis was uitgezet langs locaties die in zijn misdaadverhalen een belangrijke rol speelden. Uiteraard had ik eveneens kennisgenomen van Methusalemsons werk. Aangezien de boeken zich grotendeels in het zuiden en oosten van IJsland afspeelden, was het evident welke windwijzer wij moesten volgen.

De opdracht viel binnen mijn mogelijkheden, vond ik. Een klein, overzichtelijk gezelschap was al een voordeel, maar dat het om gemotiveerde lezers ging was een extra

toegift, in een tijd waarin bijna iedereen aan zijn eigen leventje genoeg leek te hebben. Bovendien ging het om Friezen, niet om stug volk, zoals vaak gedacht wordt, maar juist om praters, al waren ze vaak van hun eigen gelijk overtuigd.

De reis had niet alleen een passieve maar ook een actieve kant. Van de deelnemers werd verwacht dat zij hun ervaringen en fantasie op kunstzinnige wijze zouden vermengen tot een hoorspel. Het meest geslaagde spel zou door de Friese radio worden uitgezonden. Vandaar dat men niet alleen notitieboekjes had meegenomen, maar ook geavanceerde cassetterecorders en microfoons. Een enkele geluidsjager was zelfs uitgerust met een professioneel paraboolschermpje, geleend van Omrop Fryslân.

Ik ging dus niet alleen met een leesclubje in zee, maar ook met een vijftal hoorspelamateurs.

Op het eerste gezicht klonk het misschien wat ingewikkeld, al die elementen bij elkaar, maar in de praktijk viel het reuze mee. Dat de motor al gaande oververhit raakte, kwam niet door twijfel en onzekerheid over de inhoud van de diverse hoorspelen.

2

Doorgaans ben ik gespannen en slecht op mijn gemak als ik kennismaak met een nieuw reisgezelschap. Je schudt niet zomaar de hand van een willekeurige groep vreemdelingen - je zult er langdurig mee moeten optrekken, soms wel twee weken, zoals bij de wandeltochten. Wat gaat dit voor reis worden? Wat moeten wij met elkaar? Is er iets wat ons bindt? Vaak is het oordeel al na één oogopslag geveld: ik mag je of ik mag je niet. Ze kijken

naar je houding, je gezicht, je kleding, je manier van optreden. Bij mij staan ook alle antennes op scherp: je kijkt in een scheel kikkerroog; je voelt een zweethand, soms een gladde ring; je ziet iemand te snel wegstijgen; je ruikt een slechte adem, of een vage poeplucht, je hoort een onaangename stem. Met een gerichte vuistslag is de alledaagse realiteit in staat om elke droom van pais en vree om zeep te helpen.

Maar allee, we letten vandaag niet op allerlei kleinigheden, we gaan vakantie vieren op IJsland! Heeft iedereen zijn vliegticket en paspoort bij de hand? Hebben we allemaal onze vlindermessen en jachtgeweren thuisgelaten?

Nu hoefde ik dit keer gelukkig geen kudde van achttien of twintig man op sleeptouw te nemen, maar slechts vijf. Bij de incheckbalie van Icelandair werd ik opgewacht door een pentagram van Friezen; met mij erbij werd het een zeshoek, een hexagoon. Laat ik ze meteen maar even kort en bondig aan je voorstellen:

- Liam, een jongeman met een Ierse vader. Ondanks zijn leeftijd - begin dertig - een natuurvriend van het ouderwetse soort.

- Iris (38). Ziet er met haar ronde gezicht en montuurloze bril heel jufachtig uit. Op het spirituele pad. Zij is de enige in de groep die *Mijn IJsland* heeft gelezen.

- Wiebe (60). Hangwangen, hangogen, druipneus. Sterk kalend. Pijproker. Oud-politieman op Vlieland. Moppentapper (?) Maf rond hoedje op.

- Remmelt (62), ex-dominee. Plakhaar met scheiding, uilenbril. Intellectueel, beetje cynisch, onderschat hem niet.

- Morten (35), langgerekt hoofd met scheve mond. Zwart jasje met No Surrender erop. Komt over als een

intrigant. Zowel arrogant als verlegen, een bekende combinatie.

3

In het vliegtuig schoof ik aan de gangkant bij Wiebe aan. Hoewel hij nu geen pijp mocht roken, wasemde zijn hele welgedane gestalte zoete tabaksrook uit. Gewoonlijk associeert men de pijproker, die met uitsterven wordt bedreigd, met pantoffels en huiselijkheid. Maar zelf ziet hij vermoedelijk eerder een connectie met bedachtzaamheid en voelt hij zich, al puffend, opgenomen in de rijen van grote denkers.

Aangezien ik Vlieland - in oude reisverslagen wel 'een lotusblad in de Waddenzee' genoemd - goed ken, leek hij mij een geschikte kandidaat om snel in te palmen. Uit ervaring wist ik dat het van groot belang was belangrijke groepsleden zo vlug mogelijk op je hand te krijgen. Hij begon met een grapje dat ik al vaker had gehoord. Ter gelegenheid van hun twaalfeneenhalfjarig huwelijksjubileum stelt een man aan zijn vrouw voor om een reisje naar IJsland te maken. Zij klapt in haar handen van blijdschap. Maar daarna betreft haar gezicht, want dat reisje zou een lieve duit gaan kosten. Wat zouden ze dan wel niet voor hun vijftwintigjarig huwelijksfeest moeten organiseren?

'Dan haal ik je weer op,' antwoordt de man.

Ik wist een lachje te produceren en schakelde haastig over op de thrillers van Methusalemson. Kon hij die als oud-politieman waarden? Wiebe trok een gewichtig gezicht en begon mij uit te leggen dat de fantasierijke plots in veel detectives, en ook in televisieseries over Morse en Wallander, weinig met het gewone politiewerk van doen

hadden. Op Vlieland bijvoorbeeld had je het in de zomer alleen druk met het lik-op-stukbeleid, waarbij baldadige en vernielzuchtige jongeren binnen vierentwintig uur op de boot naar Harlingen werden gezet. Hij hoopte op deze tocht inspiratie op te doen voor het eerste deel van een eigen serie, al ging het voorlopig maar om radio.

Ik stak groetend een hand op en streek twee rijen naar voren neer op een vrije stoel naast Remmelt en Iris. Het was niet toevallig dat die bij elkaar zaten, want ze kenden elkaar uit de leesclub Dokkum. Ook later, toen ik ze een paar dagen had meegemaakt, bleef ik me erover verbazen wat de band was tussen hen beiden. Iris leerde ik kennen als een spontane, levenslustige vrouw, die openstond voor nieuwe ervaringen. Remmelt was een stuk ouder, een introverte, belezen man die na het dichtslaan van de Bijbel geen nieuw geloof had gevonden.

Iris zei met een stralend gezicht dat ze ontzettend benieuwd was naar IJsland. Ze had er nu zoveel over gelezen, bij Methusalemson natuurlijk, maar ook in *Mijn IJsland*. Die prachtige watervallen, gletsjers en heetwaterbronnen! Al had ik IJsland óók een ‘ballingsoord’ en een ‘onvruchtbare woestijn’ genoemd, en zelfs een ‘miskaksel uit de keramiekoven’, niet geschikt voor luxetoeristen. Het scheelde niet veel of ze had een waarschuwend vingertje naar mij opgestoken.

Remmelt kon zich bij die kwalificaties wel iets voorstellen - het was toch wonderbaarlijk dat de IJslanders zich in zo'n mensvijandige natuur hadden gehandhaafd. Het land was net zo ruw en onbarmhartig als de helden in de saga's die elkaar met bijlen en zwaarden de schedel insloegen. Bedachtzaam schoof hij zijn bril hoger op zijn neus en richtte de blik weer op het cryptogram dat op zijn schoot lag.

‘De zieke keizer van Ethiopië genas voorspoedig na het eten van bananen,’ hoorde ik hem mompelen.

We vlogen al boven de Noordzee toen ik Liam aanklampte, die bij het toilet stond te wachten. Vanonder zijn weelderig met donkere krulletjes bezaaide hoofd keek hij mij ernstig aan. Ook hij was erg nieuwsgierig naar IJsland, met name naar de natuur. Was er een kans dat we een giervalk zouden zien? En de achtster, de *Dryas octopetala*, of was het daar al te laat in het seizoen voor? En het noorderlicht? Groeiden er ook paddenstoelen op IJsland?

Hij vertelde dat zijn vaders familie uit het westen van Ierland kwam, uit Sligo en de Araneilanden. Ik zei dat Ierland een van mijn favoriete reisbestemmingen was en vroeg of hij het land goed kende. Meteen hief hij beide handen omhoog en zei dat hij niets met *faeries* had. Iris was daar namelijk meteen over begonnen. Na mijn opmerking dat ik meer met Guinness had dan met faeries, trok er een brede glimlach over zijn gezicht.

Zouden we onderweg iets merken over het conflict tussen boeren en natuurbeschermers enerzijds en de economische lobby uit Reykjavik anderzijds, dan zou hij meteen zijn oren spitsen. Het was hem bekend dat lang niet alle IJslanders gediend waren van de plannen om grote delen van het binnenland in stuwmeren te veranderen.

Mijn laatste draad spon ik bij Morten die moederziel alleen op de achterste rij zat. Het leek wel of niemand in de buurt wilde komen van de jongeman met het No Surrender-jasje. Ineens wist ik waar dat benige lange gezicht mij aan deed denken: aan *De schreeuw* van Edvard Munch. Een paar jaar geleden had ik het in het Nationaal Museum in Oslo zien hangen, het enige schilderij dat, na de nodige diefstallen, achter onbreekbaar glas was weggeborgen.

Nee, hij was nooit lid geweest van een motorclub. Hij

hield ervan zich te vermommen, legde hij uit. Misschien ging dat terug op de paar ongelukkige jaren die hij op de kunstacademie had doorgebracht. Behalve geluidstechniek had hij er niet veel opgestoken. Vandaar dat hij gevoelige apparatuur, waaronder een paraboolscherm, had meegenomen. Intussen was hij erachter gekomen dat zijn creatieve vermogens elders lagen, en wel in de schrijverij. Het liefst zou hij als een Havank of een George Simenon door het leven gaan. Daarom had hij zijn zinnen gezet op dit hoorspelproject. Dat was een goede start en er was veel geld mee te verdienen, althans, hij vond € 5000 de moeite waard. IJsland, waar elk jaar mensen spoorloos in het binnenland verdwenen, was een niet te overtreffen decor.

Op het moment dat ik naar mijn eigen plaats terug wilde gaan, fluisterde hij mij toe dat hij zich grondig op deze reis had voorbereid. Hij wist ook een heleboel van de achtergronden van de deelnemers. Dat zal je verbazen, zei hij, terwijl hij zijn doodskop naar mij toedraaide, het kan van pas komen.

4

Vanuit Reykjavik vloog ik met de 'Hoorspelkern', zoals ik de groep voor mezelf noemde, door naar Vik. Deze onaanzienlijke plaats, gelegen tussen de oceaan en een bergkam, staat bekend als de natste plek van IJsland. Een roodwit kerkje, rechte straten met keurige bungalows, een forse branding, stranden, grillige rotsformaties in zee, steile bergwanden, een benzinepomp, een carwash, een snackbar en een souvenirwinkel met knuffels van papegaaiduikers en dolfijnen - ziedaar het culturele antwoord op de omringende wildernis van ijs en stofvlakten.

Vanaf hier reden we met een huurbusje naar Dyrhólaey, een hooggelegen rotsformatie aan de zuidkust. Een opvallende oranjewitte vuurtoren waarschuwde schepen ervoor - ook zonder lichtbundels - dat ze op een verraderlijke kust de wacht hield. Aan de voet van de rotswand lag een zwart lavastrand waarop de oceaan in hoog opspattende witte rollers brak. In noordelijke richting ontvouwde zich een panorama van groene weiden en verspreid liggende boerderijen, waarachter het land opsteeg naar een gebergte dat met gletsjerijs was overdekt.

Vanaf de parkeerplaats liepen we over een smal paadje de berg op. De helling was bedekt met het laatste wit van de blaassilene, het groen van het vetblad en het paars van de lupine. Aan een touw langs het pad hingen bordjes met de afbeelding van een neerstortende wandelaar en de waarschuwing dat de kuststrand 'instabiel' was.

5

Hoewel de groep hier nooit was geweest, moest de situatie haar bekend voorkomen. Want op deze plek speelt zich een beslissende scène af in een van de thrillers van Methusalemson. Hier komen de malafide directeur van de Landsbanki en zijn geliefde weer samen. Eerst maakte hij miljoenen kronen, afkomstig van Nederlandse en Britse spaarders, op haar geheime buitenlandse rekening over. Vervolgens zet hij zijn privévliegtuig klaar in Vik. Maar voor ze het land ontvluchten willen ze nog even genieten van de eindeloze oceaan, de zeevogels en de in de verte opdoemende Westmaneilanden. Ze worden echter geschaduwd door inspecteur Gisli uit Reykjavik, een man die sterk lijkt op andere collega's uit Scandinavische politieromans. Hij is van middelbare leeftijd, gescheiden,

een kettingroker, aan de drank, zijn dochter is verslaafd aan heroïne en zijn minnares werkt bij een escortservice. Desondanks is hij een speurneus eersteklas. Eeuwig en altijd is hij gekleed in een vale witte regenjas en gaat zijn kale schedel schuil onder een zwarte Stetson.

Voordat hij tot arrestatie kan overgaan, gebeurt er iets onverwachts: de grond valt letterlijk weg onder de voeten van de twee geldwolven. Te midden van stenen en rotsblokken stortten ze tientallen meters omlaag tot het strand hun val keert.

Het duurt een eeuwigheid voor Gisli ter plaatse is. Zowel de ruwheid van het terrein als zijn povere conditie is er debet aan dat hij te laat op het lavastrand arriveert. Vanwege hun talloze botbreuken waren de twee slachtoffers niet in staat aan de vloed te ontsnappen en kwamen ze jammerlijk in de golven om.

6

‘Echt een griezelige plek,’ zei Iris, huiverend in haar te dunne overjas. ‘Is het eigenlijk wel vertrouwd om hier te staan?’

‘Wel volgens de mensen die het touw hebben gespannen,’ antwoordde ik.

‘Wat ik frappant aan het boek vindt,’ ging ze verder, ‘is dat de boosdoeners door het land zelf worden gestraft. Eerst door de verzakkende bodem, daarna door de zee.’

‘Heel ouderwets, als je het mij vraagt,’ merkte Remmelt op. ‘Vroeger zagen de mensen in elke natuur-ramp de hand van God. Een vulkaanuitbarsting, een muizenplaag. Een heleboel Zeeuwen beschouwden de Watersnoodramp van 1953 ook als een slag van de Here. Heel bizar.’

‘Het is jammer dat Remmelt nu bij jullie gaat staan,’ klonk de doorrookte stem van Wiebe achter ons. ‘Want ik had net in mijn hoofd dat jullie de twee hoofdpersonen uit het boek waren en dat ik in de huid was gekropen van inspecteur Gisli.’

Iris draaide zich verbaasd om en barstte daarna in lachen uit. ‘Heel goed, Wiebe, dat je nu al met je eigen verhaal bezig bent.’

Hij knikte instemmend. ‘Ik weet al hoe ik de zaak ga aanpakken.’

Vanaf de rechterkant werd opeens luid geroepen. Morten, die zijn paraboolscherm naar de zee had gericht om het geluid van de branding op te vangen, wenkte ons geagiteerd zijn kant uit. Haastig liepen we verder over het paadje en vervolgens een eindje over losse stenen de helling op. Zonder iets te zeggen wees hij naar het strand van schuim en as. Daar zagen we, wat ik op een eerdere reis ook al had gezien, een hoop rotsen en aarde liggen.

‘Die Methusalem heeft dus niks verzonnen,’ zei Morten opgewonden. ‘Hier is echt een stuk kust in elkaar gezakt.’

Ik knikte. ‘Dat klopt. Nog niet zo lang geleden zijn hier twee Nederlandse toeristen omlaag gestort. Ook een man en een vrouw. Maar zij hebben het wel overleefd. De man had een gebroken enkel en zijn vrouw een kapotte ruggenwervel. Net op tijd werden ze door IJslanders van de verdrinkingsdood gered.’

‘Maar dat is fantastisch!’ reageerde Morten, die meteen een notitieboekje uit zijn rugzak haalde. ‘Dat het echt gebeurd is!’

‘Mooi dat het zo is afgelopen,’ klonk het naast mij. Wiebe klopte zijn pijp op de zool van zijn schoen uit. ‘Op Vlieland waren we er vaak te laat bij. Meestal ging het